

Oude Kerk, 16 juni 2024

ds. Carla Borgers

gelezen: Psalm 92 (hertaling: Huub Oosterhuis, uit 150 psalmen vrij)

Uw naam noemen is geluk,
dat U mijn vriend bent, morgen
zing ik, middag en avond.

Uw handen maakten mij goed
uw ziel bezielde mijn zangen -
ik wil mijn bestemming begrijpen.

Stomkoppen beseffen U niet.
Het onkruid wil u niet weten.
Daders slaan op de vlucht.

Maar de gerechte staat
als een boom aan het water
in uw hoven gedijend.

Hoge ceder, zo oud en weerloos
jij zal weer bloeien
jong en groen.

Ezechiël 17, 22-24 en Marcus 4, 26-34

titel: Groot en klein

overdenking

Groot en klein is het thema van deze dienst. In de lezingen hoorden we over bomen en planten, klein en groot: de hoge ceder en de grote wijdvertakte mosterdplant die voorkomt uit een klein mosterdzaadje. In de bijbel kom je heel wat bomen én planten tegen. Dat begint al in het eerste hoofdstuk, waar het vruchtdragend geboomte en de groene planten worden geschapen.

Bomen zijn van oudsher ontmoetingsplaatsen van mensen geweest. Bomen zijn ook herkenningspunten in het landschap. Ze spreken tot onze verbeelding met hun rijzige krachtige gestalte. Diep geworteld in de aarde is de boom een toonbeeld van onverzettelijkheid. Maar zelfs als ze door een herfststorm worden geveld zien ze soms toch nog kans om opnieuw uit te lopen in het voorjaar.

Zoals in de psalmhertaling van Huub Oosterhuis zo mooi gezegd wordt over een rechtvaardig mens:

Maar de gerechte staat
als een boom aan het water
in uw hoven gedijend.

Hoge ceder, zo oud en weerloos
jij zal weer bloeien
jong en groen.

Van die ceder vond ik een mooie afbeelding. Het is de Libanese ceder, de ceder die groeit in het Midden-Oosten. In de psalm staat die boom aan het water zodat hij kan drinken, zoals de mens kan drinken uit de goddelijke bron van levend water en zo zijn bestemming leert verstaan.

Jezus was ook nog wel eens bezig met bomen. Zo legt hij in de Bergrede een relatie tussen boom en vrucht: "Zo brengt iedere goede boom goede vruchten voort, maar de zieke boom brengt slechte vruchten voort. Aan hun vruchten zul je ze dus kennen." (Mat. 7, 17-19) Hij heeft het hier natuurlijk niet over echte bomen en echte vruchten. Hij heeft het hier over de mens en vergelijkt die met een boom en zijn daden met de vruchten van de boom.

En vanochtend hoorden we de bekende gelijkenis over het mosterdzaadje dat uitgroeit tot een wijdvertakte struik.

Ik heb het opgezocht. Het gaat hier over de zwarte mosterd, de Brassica Nigra die wel 1.20 m. of nog hoger kan worden. Dat is die hoge wilde struik met gele bloemen van het plaatje dat u ziet.

Sommige zaden hebben een enorme kiemkracht. Ik las ooit dat klaprooszaad wel 80 jaar kan overleven onder een dun laagje aarde. Als de omstandigheden gunstig zijn kun je plotseling een explosie van klaprozen zien.

Jezus vergelijkt hier het koninkrijk van God met zo'n klein, maar kiemkrachtig mosterdzaadje. Onder de juiste omstandigheden schiet het uit de grond en wordt een imposante struik, waarin vogels kunnen nestelen. Een prachtig beeld, net zo mooi als het beeld van die boom aan stromend water.

Ook de ceder is een prachtige boom. Maar de ceder waarover Ezechiël spreekt staat model voor de ontrouw van de koningen en leiders van Juda en Israël die het verbond verbraken dat ze hadden gesloten met de koning van Babylonië. Ze waren klein die leiders van dat kleine land, ingeklemd tussen de vele grootmachten. Maar deze kleine leiders dachten groot en riepen de hulp in van het grote Egypte. Het Egyptische leger met zijn vele paarden en soldaten zou hen te hulp moeten schieten tegen het grote Babylonië. Vandaag de dag zouden we dit gevaarlijk politiek spel noemen.

Ezechiël begint het hoofdstuk met een raadsel over een bontgekleurde adelaar die het bovenste takje uit de top van een ceder plukt en dat brengt naar een land van handelaars waar hij het neerlegt in een koopmansstad. Het beeld is eigenlijk heel duidelijk: het verwijst naar de koopmansmentaliteit van de leiders van Juda en Israël. Voor wat hoort wat. Het verwijst naar leiders die hun land en volk in de uitverkoop zetten om er zelf beter van te worden.

In de Ezechiëllezing van vanochtend hoorden we het eind van het hoofdstuk. Opnieuw is daar sprake van een twijgje uit de top van een ceder, maar hier wordt het een 'teer twijgje' genoemd. En het wordt door God zélf uit de ceder genomen en geplaat op een hoge berg, waar het vruchten zal voortbrengen en zal uitgroeien tot een schuilplaats voor alle vogels. Klein wordt hier groot.

Het takje dat door de adelaar is geplukt en in een koopmansstad is neergelegd staat voor de koning en andere leiders die door de Babyloniërs als ballingen zullen worden meegenomen of gedood als straf voor hun ontrouw. Hier wordt groot wel héél klein gemaakt!

Het tere twijgje staat voor Israël als volk, dat uit ballingschap zal terugkeren naar het land en daar vrucht zal dragen en zorg zal dragen voor al zijn inwoners.

De beelden buitelen vanochtend wel heel erg over elkaar heen. Beelden over groot en klein, over verheven koningen die worden neergehaald, over kleine mensen die mogen hopen op terugkeer naar hun land. Maar ook over zaadjes die uitgroeien tot enorme struiken als beeld dat Jezus gebruikt om te spreken over dat ándere koninkrijk: het koninkrijk van God.

Toch roept dat koninkrijk van God bij ons ook vaak iets anders op. Er zijn nog veel mensen die bij dat koninkrijk denken als aan iets dat niet van deze wereld is. Maar niets is minder waar. Dat koninkrijk ontkiemt soms in je eigen omgeving. Het ontstaat daar waar mensen zich laten raken door de liefde die van God komt en die liefde delen met anderen. En dat begint vaak klein, als een mosterdzaadje, maar het kan uitgroeien tot iets groots. Die liefde is niet het zaadje, maar is dat wat het zaadje doet groeien. Zoals het water de boom of de struik laat groeien omdat hij via het water voedingsstoffen op kan nemen, zo kan de liefde ervoor zorgen dat het zaadje van verlangen kan uitgroeien tot iets goeds. De liefde zorgt er ook voor dat woede en verontwaardiging kan worden omgezet in helende kracht en nieuwe toekomst. We zien dat bijvoorbeeld in een land als Afghanistan, waar onderwijs voor meisjes door de Taliban verboden is, terwijl dat voor velen juist de sleutel is tot de toekomst.

Velen, vrouwen én mannen wagen daarom hun eigen toekomst en leven om stiekem meisjes en jonge vrouwen onderwijs te geven en daarmee een toekomst, omdat ze hopen dat het bewind van de Taliban ooit zal sneuvelen.

Onder deze mensen waait een andere geest: een geest van verzet, van 'we laten het er niet bij zitten'. Het zaadje staat voor de verontwaardiging over de omstandigheden van meisjes en jonge vrouwen die geen toegang hebben tot onderwijs. Door hoop en verzet en liefde en kracht groeit zo'n zaadje uit tot iets goeds voor velen. Ziehier dat koninkrijk van God.

En nee, de wereld verandert er niet op slag door. De wereld kijkt weg en laat de Afghanen min of meer aan hun lot over. Maar dankzij de inzet van die vele kleine, maar bevlogen en dappere mensen kan er iets groots groeien.

En wie weet wat er uit deze meisje en vrouwen zal groeien. Misschien worden ze mensen als bomen waarin vogels van allerlei pluimage kunnen schuilen. Of misschien worden ze een soort plekken van ontmoeting; mensen die altijd weer andere mensen om zich heen verzamelen om iets in gang te zetten, om dingen te veranderen, om verder te bouwen aan hun samenleving.

Ach, we hoeven ze niet zo heel ver te zoeken; hier in onze eigen omgeving zijn ook zulke bomen van mensen; kleine mensen, maar groot in hun liefde!

Amen.